

Beliczay Erzsébet:

A nyugerek csak viszik a pénzt, és gondot jelentenek?

Ez év januárjában kezdtem bele egy cikkbe az 50 feletti, illetve már nyugdíjas korú generációról. Hamarosan rám tört a rosszkedv. Egyre több helyről hallottam, és magam is tapasztaltam, hogy diszkriminálják az öregeket. Abbahagytam hát, nem szeretek csupa negatívumról írni. Március végén a Spiegel heti vezértémájaként kikerült az idősödés a címlapra¹, és kíváncsi lettem, hogy odaát is hasonló-e a gondolkodás erről a korosztályról, vagy esetleg van mit tanulnunk tőlük.

Sajnos a fejlett nyugaton sem jobb a helyzet. Szinte szó szerint ugyanazokkal a problémákkal indul a Spiegel cikke, mint amiket nálunk tapasztalunk. „Mellőzés, terrorizálás, elbocsájtás, ahogyan az időseket diszkriminálják.” De panaszkodott az egykor istenített Madonna is a Grammy Díj kiosztásán készített interjúban: „Jelenleg az idősek diszkriminálásának világában élünk.”

Gazdasági és orvosi ellátási szempontból nincs problémája a nyugdíjasoknak – Németországban. Kiszámítható a gondoskodás. Hiány van azonban az értékeik elismerésében, a társadalomban való aktív részvételükben, még akkor is, ha testileg és szellemileg egyaránt jól tartják magukat.

Gazdasági, politikai és demográfiai súlyuk ellenére – néha tapintatosabban, máskor brutálisan – diszkriminálják őket.

Nemcsak a szürke kisemberek, de az egykor híres sportolók, rockzenészek, színészek is tapasztalják, hogy egyszerűen leírják őket. Hiába fordulnak a szövetségi diszkrimi-

nációellenes irodához vagy a politikusokhoz, választ sem kapnak. A társadalom terhet, kockázatot lát csak bennük. Elég örömben részesültek fiatalon, legyen vége az aranykorszaknak!

¹ Spiegel 2023.03.24.

Egy 73 éves könyvkiadó tulajdonos panaszkodott, hogy a berlini bíróság ülnököket keresett. Jelentkezését azzal utasították el, hogy 70 év a korhatár.

Oscar Wilde: „az öregség az élet lomkamrája”.

Egy időskutató szerint elvárják az idősektől, hogy csökkentsék az igényeiket. Az ő életük kevesebbet ér. „Az idősek adják át a helyüket a következő generációknak.”

A 64 éves Madonnát egy honlapon durván kritizálták. Mit keres a képernyőn egy ilyen csúnya öregasszony? Válasza határozott volt: Nem fogok a művészi munkámért és a kinézetemért senkitől bocsánatot kérni!

Sokak szerint a demográfiai változás ma súlyosabb téma az éghajlatváltozásnál. Harald Schmidt humorista egy interjúban megemlítette, hogy havonta 80 ezren mennek Németországban nyugdíjba. Jelenleg a legkedvesebb témái színpadi beszélgetéseiben a pénz, a nyugdíj-, az egészség- és az ápolásbiztosítás, valamint a szegénység. Elkészerítőnek tartja a fiatalok kulturálatlan viselkedését. „Eredj a helyedre” kiáltással a sarokba mutatnak. Ugyanakkor ott karikáznak, rollereznek össze-vissza a járdán a kijelölt kerékpárút helyett, frászt hozva a gyalogosokra, mivel ezek a járművek zajtalanok. Ha szóváteszi valaki „fuck you” a válaszuk.

87 éves paciensnek a körzeti orvos, túlterheltségre hivatkozva, távoli időpontot jelöl meg „természetesen” a neten keresztül. De sok idős német állampolgárnak még mobilja sincs, nemhogy az interneten eligazodna.

Nem jobb máshol se a helyzet. A bankok nem adnak kölcsönt. Csúcsforgalomban sokszor maradnak le a járművekről, mert félrelökik az időseket.

75 év felett ugyanazt a gépkocsi biztosítást 50%-kal drágábban adják, mint egy 55 évesnek. Sőt a 80 éves már 100%-kal fizet többet.

A repülőtéren a folyamatosan „korszerűsödő” internetes becsekkolás, kofferellenőrzés izgalma sokszor elrontja a várva várt utazás élményét. A Frankfurti Szociális Munka és Szociálpedagógiai Intézet szerint általában is *igen nagy a digitalizáció okozta kirekesztési kockázat*. Sem idehaza, sem külföldön nemigen hallhatunk arról, hogy a közműszolgáltatók, a bankok, a különféle ügyfélkapuk és egyéb, a digitalizáció hasznát elsősorban élvező intézmények megkönnyítenék a kevésbé jártas idősek eligazodását. Ehelyett az állandó korszerűsítések, a sokszor még kiérleletlen módosítások, appok, a különféle ikonok, kódok, jelszavak használatát kényszerítik a felhasználóra – szelídebb és durvább eszközökkel.

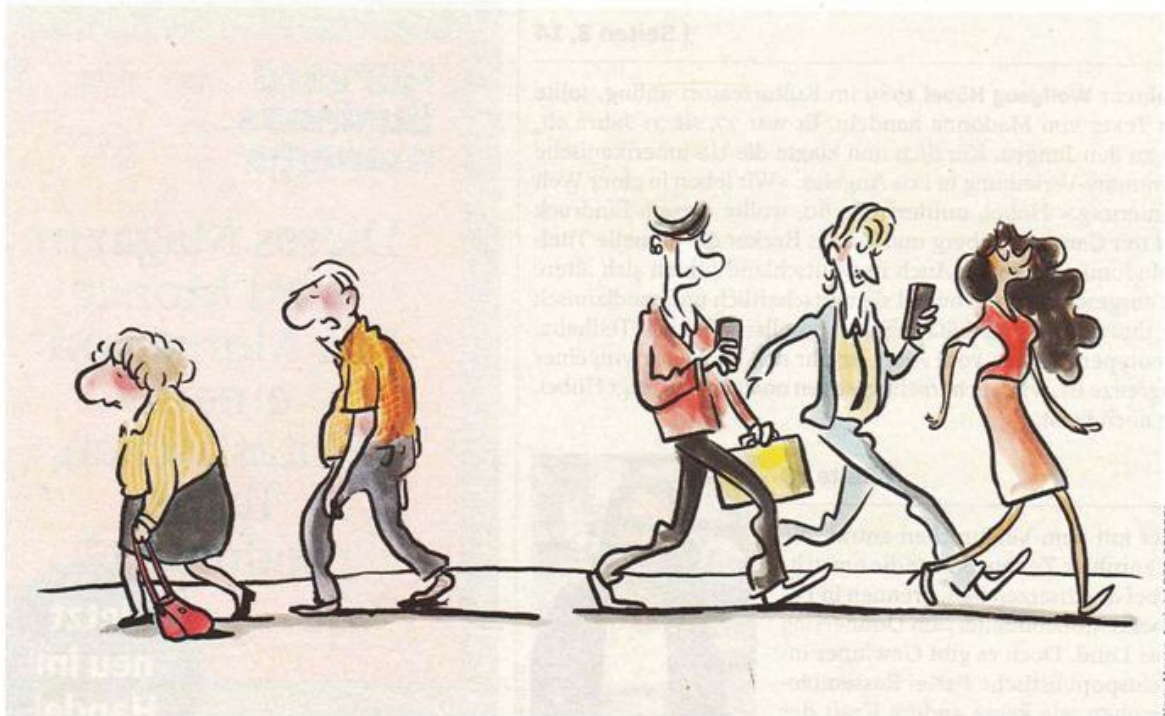
3 évvel ezelőtt egy videofilmen az időseket mint a legnagyobb klímakockázatot okozókat mutatták be. „A nagymamám a SUV-ot (hatalmas sportautó) vezető, sok húst zabáló, évente 10 külföldi turistaúton résztvevő önzők csoportjába tartozik.” Később a szerző bocsánatot kért, de az eset önmagáért beszél.

A kapitalista gondolkodásban csak az aktív, a pénzkereső, a gazdagodó emberek számítanak. A takarítókat, az ápolókat, a gyerekekről gondoskodókat leírják.

Sokan követelik a politikusoktól, hogy értessék meg végre a fiatalokkal: a mai helyzet előnyei – a munkahelyek, a támogatások, a kényelmesebb élet – a korábbi generációk munkája nélkül nem léteznének.

A lenézés mellett ott van az irigység is. Adják át kényelmes, tágas lakásaikat a fiataloknak, és húzzák meg magukat az idősotthonokban!

A modern nyugati társadalmakban mindenütt elterjedt az „Ageism”². A mai idősök azonban egészségesebbek, hosszú életűek, orvosi kezelésük is megoldott, valamint több pénzük és politikai befolyásuk is van. A politika ezért is óvatos – komoly szavazótábornak számítanak.

Ugyanakkor a napi életben folyamatosan sérelem éri őket. A hirdetésekben és mindenféle ábrázolásokban ráncos öregekként jelennek meg, az intézményekben, a kórházakban „lenénizik” őket, a munkaerőpiacon pedig átnéznak felettük.

Él az USA-ban az a vélemény, hogy 45 felett már új ötletek nem születnek. Mark Zuckerberg ki is mondja: „A fiatalok okosabbak.”

A filozófusok, pszichológusok, szociológusok számára új, kimeríthetetlen terület lett az idősök diszkriminációja. Egy 2021-ben megjelent amerikai tanulmány szerint pont a rasszizmus, a homofóbia, a szexizmus ellen harcoló fiatalok gondolják, hogy az idősök gátolják a fiatalok haladását, ezért csökkenteni kell a befolyásukat.

² Az USA-ban született kifejezés a korelőítéletről. Az „ageizmus” kegyetlen kirekesztést, elutasítást, kor alapú diszkriminációt jelent.

Németországban 2022-ben készített a szövetségi antidiszkriminációs intézet egy felmérést. 2080-an említették a rasszizmust, 1775-en a testi és lelki fogyatékkal élőket, a súlyos betegeket és 573-an az idősök diszkriminációját. Az alacsony szám egyik magyarázata az, hogy sokan az idősök kirekesztését, sértegetését nem tekintik diszkriminációnak. Azt se kifogásolják, hogy a munkahelyeken nem küldik őket továbbképzésre, nem bíznak rájuk újszerű feladatokat, sőt néha még a vállalati bulikra se hívják meg őket. Ezt a magatartást azonban (sajnos vagy szerencsére) az általános szakemberhiány enyhíti.

A fiatalok nemigen gondolnak arra, hogy egyszer majd ők is megöregednek.

Salvador Dali: „A legnagyobb bajom a mai fiatalokkal, hogy én már nem tartozom közéjük.”

A WHO 2021-es kampányszlogenje: „Age doesn't define you” (nem az életkor határoz meg téged), figyelmeztetésül arra, hogy minden második ember előítéletes az idősökkel szemben.

Nem jó a helyzet az egészségügyi szakemberek körében sem. Nem akarják például kezelni az idősöket depresszióval, mondván, hogy az az öregség velejárója. Pedig ma már tudott, hogy a lelki fejlődés élethosszig tart.

Korábban a fiatalok szüleik véleményét, életmódját kérdőjelezték meg. Ma a generációk közötti konfliktusok nemcsak a frizura, az öltözködés, viselkedés miatt vannak, hanem az egyes generációk egoizmusa is nagy.

Mostanra az idősök kerültek túlsúlyba. Nemsokára több lesz az ápolásra szoruló, mint a 30 alatti korosztály. 2030-ban a német lakosság 25%-a 65 év feletti lesz. Jelenleg ott az átlagéletkor 44,7 év, ami 15 évvel a világátlag feletti. A politika sokáig nem vett erről tudomást. Minden nyugdíjasra 1,6 aktív dolgozóra lenne szükség. Kérdés, hogy ez tartható-e? Az éghajlatváltozás mellett növekvő kihívás a nyugdíjrendszer és az adósságállomány is az egyes államok költségvetésében.

Az idősökben nincs meg az összetartozás ereje. Nem alkotnak egy egységes réteget. Nagy eltérések vannak a nemek, a származás, az iskolázottság tekintetében. 1955 és 64 között nagyon sokan születtek (az ún. boomerek). Azonban ők se tartanak össze. (Az USA-ban e tekintetben jobb a helyzet.)

Jó ellenpélda egy spanyol orvos, Carlos San Juan cselekedete. 2022-ben, 79 évesen, 600 ezer aláírást gyűjtött össze. Azt szeretné, hogy a bankok testre szabott szolgáltatásokat nyújtsanak az idősöknek, a betegeknek. Kampányának szlogenje: „Idősebb vagyok ugyan, de nem idióta.” Mivel Parkinson kórban szenved, időnként rossz gombot nyom meg az applikációján. Legyen lehetősége az idősöknek személyes szolgáltatásokra.

Simone de Beauvoir írt egy könyvet „Az időskor” címmel. Szerinte az idősök egymást lenézik, és kerülnek. Pedig az idős arc mögött gyakran megmaradnak a régi értékek. Mostanra azonban a dinamikus teljesítmény és a szépség ér csak valamit.

A mai társadalmak és a gazdasági rendszerek a fiatalságra, az új funkciók azonnali befogadására, a hatékonyságra építenek. Svédországban már nem is lehet bankkártya nélkül boldogulni. Németországban még lehet.

A súlyos betegekről, elesettekről, otthonokban tengődőkről, a halál milyenségéről többet kellene beszélni. Meg arról, hogy az idősök értéket teremtenek – ápolnak, adakoznak és részt vesznek a fogyasztásban (a gazdaság talpon maradásában). Ne a GDP-ben megjelenés legyen az egyetlen fontos jelenlegi világunkban sem!

Ne felejtjük, hogy csak az nem öregszik meg, aki korán meghal!

AZ ÖREGEK BÖLCSESSÉGE

A Spiegel egy rövidebb cikkel folytatja a témát, amelyben ismertebb idős személyek – moderátorok, újságírók, rendezők – néhány mondatos megjegyzéseit közli. Ezekből mutatok be párat.

Egy moderátornő 30 évesen kezdett erősen őszülni. Egyáltalán nem zavarta. 59 éves korától kezdve azonban már festi. Jellemző korunkra az a további megjegyzése, hogy sajnálja a mai fiatalokat, mert sokkal komplikáltabbá vált az életük.

Egy 80 éves rádióbemondó arra panaszkodik, hogy sok helyen már bankkártyával sem tud fizetni, mert csak a mobil appot fogadják el. Még szerencse, teszi hozzá, hogy a fiatalok ilyenkor kiségitik. Jó az is, hogy ma is megmutatják neki a munkáikat, és tanácsot kérnek tőle.

Többen panaszkodnak, hogy 70 felett már nem kíváncsi rájuk a világ, nem hívják be őket szerepelni (rádióba, TV-be), nem veszik igénybe a tapasztalataikat.

Egy 68 éves színésznő azonban optimistább. Igyekszik fitten tartani magát, örül a kisebb munkáknak is. Melegség önti el, ha hasonló korú párokat lát a padon ülve, kéz a kézben.

Egy 76 éves cégtulajdonos arról beszél, hogy hajnali 4-kor már olvassa az e-mailjeit, rendszeresen súlyt emel, futni jár. Soha nem alszik el az értekezleten, mint némely fiatalabb kollégája. A fiatalok több szabadidőt akarnak. Péntek délután már üresek az irodák parkolói. 17 óra után már kár bárkinek SMS-t küldeni. Ő azonban sose érzi magát fáradtnak, feleslegesnek.

Egy másik ember azt meséli, hogy sohase érdekelte a digitalizáció. A munkahelyén mindig voltak fiatalok, akik kiségitették, ha szükség volt rá. Most, hogy nyugdíjas, a családja kineveti a tájékozatlansága miatt.

Ezek a gondolatok semmiben sem különböznek az itthoni helyzettől.

Bp, 2023 április

(folytatás →)

Melléklet: Hazai versek, könyvek az idősekről

Klasszikus magyar költemények

Petőfi Sándor: Egy gondolat bánt engemet

Arany János: Toldi estélye I. Ének bevezetője

Vörösmarty Mihály: A szegényasszony könyve (Megj. Akár ma is írhatta volna.)

Áprily Lajos: Kérés az öregséghez

(„Ne ingerelj panaszra vagy haragra, hangoskodóból halkíts hallgatagra. Ne legyek csacska fecskéhez hasonló, ritkán hallassam hangom, mint a holló...”)

Próza

Sánta Ferenc: Sokan voltunk

(Megj. A fejlettebb államokban élő fiatalok számára már nehezen elképzelhető az a nyomor, ami nem is olyan régen még Európában is általános volt.)

Vári Anna: Nyugdíjasok új utakon (MTA Szociológiai Kutatóintézet 2010)

(Folytatni kellene a pozitív életmódot sugárzó, optimista idősekről szóló leírásokat, példaként minden korosztálynak. Ezzel is enyhítve a nyugdíjasok jelenlegi – nemzetközi diszkriminációját.)

Tisza Kata: Egyedül – A szerethető öregedés felé (Scolar 2022)

(Könyvismertetőből részlet: Egy öregedő kutató, miután elveszíti a szerelmét, magára marad fájó magányával, és a tudomány erejéhez nyúl, hogy értelmet találjon egyedüllétében és élete hátralévő éveiben.)